

# **PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMCE**

**(modificaci3ns ESO, marzo de 2023)**

## **DEPARTAMENTO DE ECONOMÍA**

### **I.E.S. FERNANDO ESQUÍO**

#### **CURSO 2022/23**

# **ECONOMÍA**

**4º ESO**

# 1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A programación didáctica de Economía de 4º ESO pretende a concreción dos elementos do currículo actual, coa finalidade de lograr os obxectivos así como o desenvolvemento das competencias clave expresadas na normativa, contribuíndo, do xeito que esta determina, ao logro das finalidades da ESO nos ámbitos de aplicación da LOMCE.

Esta programación redáctase de acordo cos criterios preceptivos expresados na normativa vixente:

- **L.O.M.C.E.** (Lei Orgánica 8/2013, de 9 de decembro, para a Mellora de Calidade Educativa)
- **Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro**, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato. (B.O.E. 3 de xaneiro de 2015).
- **Decreto 86/2015, do 25 de xuño**, polo que se establece o currículo da ESO e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia. (D.O.G. 29 de xuño de 2015).
- **Orde ECD/65/2015, de 21 de xaneiro, (B.O.E. 29 de xaneiro)** pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato.

A formación en economía faise necesaria nun contexto globalizado, no que as relacións entre os axentes económicos e sociais son cada día máis complexas. A consideración do comportamento económico das persoas na procura da satisfacción das súas necesidades, así como da produción e da organización dos bens e os servizos necesarios, e da distribución dos recursos escasos facilitan a comprensión da realidade social. Calquera persoa necesita coñecer as regras básicas que explican os acontecementos económicos e a linguaxe específica utilizada por economistas e medios de comunicación para analizar eses feitos. O estudo da economía axuda a percibir e a coñecer o mundo, e posibilita analizar e afondar nas relacións humanas, facilita a comprensión dos conceptos utilizados habitualmente na análise económica e empresarial, serve para potenciar destrezas de razoamento, abstracción e interrelación, e proporciona ferramentas para examinar de xeito crítico a sociedade. E contribúe tamén a desenvolver a curiosidade intelectual, a capacidade analítica, o rigor e a amplitude de perspectivas á hora de indagar no coñecemento de variables como o crecemento, a pobreza, a educación, a saúde, a riqueza, o ambiente, etc. Proporciona importantes coñecementos matemáticos e estatísticos, habilidades de comunicación oral e escrita para explicar e transmitir ideas e conclusións, con argumentos e evidencias empíricas, sentido da ética e respecto polo ser humano, así como unha intensa capacidade de traballo, tanto individual como en equipo.

O enfoque empregado pola economía na resolución dos problemas sociais distínguese das restantes ciencias sociais. A materia de 4º de ESO distribúese en seis bloques que permiten o

estudo da economía como ciencia e do papel dos axentes económicos. No bloque 1 ("Ideas económicas básicas") recóllense aspectos relativos aos principios económicos, á terminoloxía propia e á metodoloxía da ciencia económica. No bloque 2 ("Economía e empresa") analízase o papel e o funcionamento do/da axente de empresas na economía. O seguinte bloque ("Economía persoal") está dedicado ao estudo da transcendencia das decisións económicas na vida das persoas. O cuarto bloque ("Economía e ingresos e gastos do Estado") repasa o papel estatal no funcionamento económico a través da análise dos seus ingresos e gastos. No quinto bloque ("Economía e tipos de xuro, inflación e desemprego") repásanse os aspectos máis salientables da economía financeira e a súa repercusión na actividade económica e o nivel de emprego. E para rematar, o bloque de "Economía internacional" fai un breve repaso do funcionamento do sector exterior da economía con especial fincapé nas repercusións da integración económica e a globalización.

A grande transcendencia social da economía queda reflectida na súa contribución ao fomento da mellora na calidade de vida, ao progreso e ao benestar social. Os coñecementos económicos teñen cada día máis valor, pola importancia de contar cunha cidadanía formada e pola relevancia dunha boa administración dos recursos públicos. O estudo da economía proporciona, xunto coa formación técnica, competencias lingüísticas e de comunicación, matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, sociais e cívicas, así como sentido da iniciativa e espírito emprendedor.

## **2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE**

A materia de Economía na Educación Secundaria Obrigatoria contribúe xunto ao resto a que o alumno adquira as capacidades que se buscan con cada competencia clave, pero tería especialmente a finalidade de desenvolver as competencias matemática, social e cívica, iniciativa e espírito emprendedor, ademais da competencia financeira que se engade de modo extracurricular. Aínda que cada materia contribúe de maneira distinta á adquisición destas competencias básicas, o currículo de Economía contribúe especialmente ao seu desenvolvemento desta maneira:

a) **Competencia en comunicación lingüística.** Todas as materias deben contribuír á consecución desta competencia por parte do alumnado. A lectura, ademais de ser fonte de pracer, facilita a interpretación e comprensión permitindo facer uso da lingua falada e escrita. A finalidade da materia de Economía radica primordialmente en alcanzar un dominio na competencia

comunicativa dos alumnos, para que ao termo da etapa educativa teñan adquirido a capacidade de entender noticias básicas relacionadas coa economía na prensa xeneralista, así como recibir, entender e emitir mensaxes de contido económico correctamente. Tal desenvolvemento permitiralles construír o pensamento e expresar opinións fundadas sobre as mesmas. A tal fin, introducíranse lecturas ao longo de todos os temas, comentarios de texto xornalístico ou a confección de actividades específicas de procura de información, de debate e análise.

b) **Competencia matemática.** A adquisición desta competencia por parte do alumno suporá que teña a capacidade de poñer en práctica procesos de razoamento que lle leven á solución de problemas da vida cotiá. A competencia levará tamén a que poida razoar os problemas para extraer información, sendo capaz de identificar a validez dos razoamentos e dos resultados obtidos.

c) **Competencia dixital.** Esta materia contribúe a potenciar esta competencia polo feito de ter como obxectivo proporcionar coñecementos e destrezas para a procura e selección de información fundamentalmente en prensa escrita. A procura desta información require o uso adecuado de bibliotecas, hemerotecas ou o dominio das novas tecnoloxías da información para obter o máximo aproveitamento na fase de documentación á hora de realizar traballos de investigación. A realización guiada destas procuras constituirá un medio para o desenvolvemento da competencia dixital; a iso tamén contribúe, o uso que esta materia fai dos novos medios de comunicación dixitais que implican un uso social e participativo que os alumnos deben coñecer, valorar e utilizar de modo crítico e responsable.

A LOMCE específica a este respecto que, «en canto á competencia dixital, os contidos, criterios e estándares de avaliación da materia incorporan o coñecemento e uso das principais aplicacións informáticas: os sistemas de tratamento de textos, bases de datos, almacenamento e xestión de información, correo electrónico, etc. Tamén se procura desenvolver no alumnado a capacidade de buscar, obter e tratar a información, así como de utilizala de maneira crítica e sistemática, avaliando a súa pertinencia e diferenciando entre información real e virtual. Outra capacidade potenciada é a de utilizar ferramentas informáticas para producir, presentar e comprender información de complexidade progresiva e ter a habilidade necesaria para acceder a servizos baseados en Internet, buscalos e utilízalos; pero, ao mesmo tempo, tamén a capacidade de saber como empregar as TIC en apoio do pensamento crítico, a creatividade e a innovación. Nesta materia, a utilización das Tecnoloxías da Información e a Comunicación require dunha actitude especialmente crítica e reflexiva en relación coa información dispoñible.

d) **Competencia para aprender a aprender.** A adquisición desta competencia debe permitir ao alumno poder iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. O alumnado debe desenvolver a capacidade para motivarse por aprender, que á súa vez depende de que dende esta materia se xere a curiosidade e a necesidade desa aprendizaxe. A programación presentada busca, a través do xeito en que se presentan os contidos e do tipo de actividades expostas, que o estudante se

sinta protagonista do proceso e do resultado da súa aprendizaxe e, finalmente, de que chegue a alcanzar as metas propostas.

e) **Competencia social e cívica.** A competencia social e cívica ten como obxectivo que o alumno logre un desenvolvemento persoal e profesional que lle permita unha eficaz incorporación á sociedade e a unha contorna laboral real. Neste sentido, a Economía é unha ferramenta poderosa para a interpretación do mundo e poder abordar os fenómenos e problemas sociais en distintos contextos. Para poder participar plenamente na sociedade democrática, é fundamental adquirir os coñecementos que permitan comprender e analizar de maneira crítica as opinións e comportamentos dos demais, respectando a diversidade. Por outra banda, a sociedade reclama cada vez máis a presenza de persoas emprendedoras con ideas propias e iniciativa, que, de forma responsable estean dispostas a participar e implicarse en procesos de mellora da sociedade.

f) **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.** É a competencia máis directamente relacionada coa materia. A consecución da competencia nos alumnos permitirá conseguir futuros cidadáns emprendedores que participen e melloren a sociedade de modo activo. Os contidos presentados na programación procuran fomentar no alumnado a súa capacidade de pensamento creativo, aspecto este fundamental para o nacemento dos emprendedores, así como o coñecemento do funcionamento das sociedades empresariais desde o punto de vista ético e de responsabilidade social.

g) **Conciencia e expresións culturais.** Aínda que non é unha competencia directamente relacionada coa materia, o ensino da materia tamén debe contribuír a conseguila desde o punto de vista da valoración das diferentes manifestacións culturais e artísticas que teñen a súa repercusión tamén na economía. Así, por exemplo, dentro dos contidos propostos abórdase o tema da globalización que tamén ten un compoñente cultural que esixe por parte do alumno unha actitude crítica e reflexiva.

h) **“Competencia financeira”.** (Extracurricular) Aínda que a LOMCE non cita a competencia financeira, dentro das capacidades que o alumno debe conseguir ao longo da etapa, esta programación aborda tamén dita competencia. A introdución da educación financeira no currículo de Educación Secundaria é cada vez maior e vén dada por as recomendacións da UE e da OCDE que mesmo a inclúe xa dentro das avaliacións realizadas nos informes PISA <sup>(1)</sup>. As razóns para incluír a educación financeira son variadas, e van desde as cada vez máis frecuentes crises económicas, a axustes nos sistemas de axudas públicas ou os cambios demográficos que supoñen o progresivo envellecemento da poboación nos países desenvolvidos. Neste contexto faise necesario que os cidadáns aborden a toma de decisións de tipo financeiro coa maior información e coñecemento posible. Esta programación aborda este tipo de ensinanzas buscando no alumno a adquisición de capacidades que lles permitan a toma de decisións intelixentes en materia financeira, mantendo unha actitude crítica e analítica ante todas as ofertas que se lles

presenten. Os contidos expostos abordarán a planificación de gastos, a elaboración de orzamentos, ou o fomento do aforro como medio para a consecución da seguridade financeira no longo prazo. O alumno debe ser tamén capaz de xestionar de forma efectiva os seus gastos ou as débedas a curto prazo, logrando así os seus obxectivos persoais.

### **3. CONTRIBUCIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO**

#### **3.1. OBXECTIVOS XERAIS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA**

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das

tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.



### **3.2. OBXECTIVOS CONCRETOS PARA A MATERIA**

1. Integrar o concepto de economía como ciencia da elección. Identificar os principais axentes económicos, a súa actuación e as relacións entre eles. Valorar críticamente o impacto das accións dos axentes económicos sobre a contorna.
2. Adquirir e empregar vocabulario económico con precisión e rigor, de modo que permita coñecer, valorar e interpretar a realidade económica e social que nos rodea.
3. Describir a importancia da empresa e o emprendemento no proceso de creación de riqueza dunha sociedade.
4. Identificar as consecuencias das actividades empresariais para a propia empresa, os seus traballadores e a sociedade no seu conxunto.
5. Coñecer, controlar e xestionar as variables de ingresos e gastos dun orzamento persoal e saber decidir con racionalidade entre distintas alternativas económicas da vida persoal e relacionalas co benestar propio e social.
6. Analizar o papel do diñeiro no funcionamento da sociedade. Valorar o aforro como medio para alcanzar logros persoais.
7. Explicar o papel do sector público, como garante do marco de actuación e como axente económico. Valorar críticamente os efectos da súa actuación ou ausencia de actuación respecto da igualdade e o benestar dunha sociedade.
8. Diagnosticar os efectos da inflación como elemento distorsionador das decisións que toman os axentes económicos nunha sociedade.
9. Analizar as características principais do mercado de traballo, as políticas de emprego e valorar as oportunidades que presenta.
10. Coñecer e valorar as vantaxes que supuxo o comercio internacional, así como os custos que implicou no desenvolvemento dalgúns países. Valorar o potencial da integración económica e as perspectivas da economía galega no marco da internacionalización económica.
11. Buscar, seleccionar, comprender e valorar noticias económicas procedentes de distintas fontes.

12. Realizar tarefas en grupo e participar en debates cunha actitude construtiva, crítica e tolerante, fundamentando adecuadamente as opinións e valorando o diálogo como unha vía necesaria para a solución dos problemas económicos.

#### 4. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DOS OBXECTIVOS, CONTIDOS, COMPETENCIAS, TEMPORALIZACIÓN E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Economía. 4º da ESO					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Temporalización
Bloque 1. Ideas económicas básicas					
- a - d	B1.1. Economía como ciencia: actividade económica e sociedade. B1.2. Principios na toma de decisións económicas. B1.3. Escaseza, elección e asignación de recursos. Custo de oportunidade.	B1.1. Explicar a economía como ciencia social e valorar o impacto permanente das decisións económicas na vida das persoas.	ECB1.1.1. Recoñece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprende que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencia ECB1.1.2. Distingue formas de analizar e resolver problemas económicos, e identifica as súas vantaxes, os seus inconvenientes e as súas limitacións.	- CCL - CSC	2 clases
- f	B1.4. O método na economía: modelos económicos. B1.5. Fronteira de posibilidades de produción.	B1.2. Identificar a terminoloxía económica básica e o uso dos modelos económicos, e familiarizarse con eles.	ECB1.2.1. Comprende e utiliza correctamente termos da área da economía ECB1.2.2. Diferencia entre economía positiva e economía normativa. ECB1.2.3. Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción (FPP).	- CCL - CAA - CD	2 clases 2 clases 3 clases
- a - f	B1.6. As relacións económicas básicas e a súa representación.	B1.3. Tomar conciencia dos principios da economía para aplicar nas relacións económicas básicas cos condicionantes de recursos e as necesidades	ECB1.3.1. Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas. ECB1.3.2. Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas do seu contorno.	- CMCCT - CSC	3 clases 3 clases
Bloque 2. Economía e empresa					
- a - b - e - m	B2.1. A empresa e o/a empresario/a. B2.2. Elementos, funcións e obxectivos da empresa. B2.3. Clases de empresas. B2.4. Formas xurídicas da	B2.1. Describir os tipos de empresas e as formas xurídicas das empresas, e relacionar con cada unha das súas esixencias de capital e as responsabilidades legais	ECB2.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e relacións coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo.	- CMCCT - CSIEE	3 clases

	empresa.	dos/das propietarios/as e xestores/as, así como as interrelacións das empresas no seu contorno inmediato.	ECB2.1.2. Identifica e valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas.	- CAA - CD	2 clases
			ECB2.1.3. Distingue os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan.	- CSIEE - CSC	2 clases
- a - f - e	B2.5. Proceso produtivo e factores produtivos. B2.6. Sectores da actividade económica..	B2.2. Analizar as características principais do proceso produtivo.	ECB2.2.1. Analiza os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía.	- CMCCT - CSC	2 clases
			ECB2.2.2. Identifica os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades.	- CD - CSC	2 clases
- e - f	B2.7. Fontes de financiamento das empresas. Novas formas de financiamento.	B2.3. Identificar as fontes de financiamento das empresas.	ECB2.3.1. Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.	- CCL - CD - CMCCT	2 clases
- e	B2.8. Ingresos e custos da empresa: clasificación. B2.9. Resultados da empresa.	B2.4. Determinar, para un caso sinxelo, a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio.	ECB2.4.2. Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados.	- CD - CMCCT	2 clases
- a - e - f	B2.10. Obrigas fiscais das empresas.	B2.5. Diferenciar os impostos que afectan as empresas e a importancia do cumprimento das obrigas fiscais.	ECB2.5.1. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, e sinala o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles. ECB2.5.2. Valora a achega que para a riqueza nacional supón a carga impositiva que soportan as empresas.	- CD - CMCCT - CSC	2 clases 1 clase
<b>Bloque 3. Economía persoal</b>					
- d - e - f	B3.1. Orzamento persoal. Control de ingresos e gastos. B3.2. Xestión do orzamento. Obxectivos e prioridades.	B3.1. Realizar un orzamento persoal distinguindo entre os tipos de ingresos e gastos, e controlar o seu grao de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación.	ECB3.1.1. Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento. ECB3.1.2. Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado. ECB3.1.3. Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.	- CAA - CD - CMCCT - CAA - CD - CMCCT - CAA - CD - CMCCT	2 clases 2 clases 2 clases
- a - d - m	B3.3. Planificación económico-financieira: necesidades económicas nas etapas da vida.	B3.2. Decidir con racionalidade ante as alternativas económicas da vida persoal, e relacionalas co benestar propio e social.	ECB3.2.1. Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional.	- CAA - CSIEE	2 clases
- a - f	B3.4. Aforro e endebedamento. Os plans de pensións.	B3.3. Expresar unha actitude positiva cara ao aforro, e empregar o aforro	ECB3.3.1. Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.	- CAA - CSC	1 clase



			ECB5.1.3. Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego.	- CD - CMCCT	2 clases
a c e f	B5.5. Causas do desemprego e políticas contra o desemprego. O desemprego en Galicia. B5.6. Perspectivas da ocupación.	B5.2. Valorar opcións de políticas macroeconómicas para facer fronte ao desemprego.	ECB5.2.1. Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais. ECB5.2.2. Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego. ECB5.2.3. Investiga e recoñece viveiros e tendencias de emprego.	- CCL - CMCCT - CSC  - CD - CSC  - CAA - CD	2 clases   2 clases  1 clase
Bloque 6. Economía internacional					
- a - e - f - m	B6.1. Globalización económica. Comercio internacional. B6.3. Integración económica e monetaria europea. B6.4. Economía ambiente: sustentabilidade.	B6.1. Valorar o impacto da globalización económica, do comercio internacional e dos procesos de integración económica na calidade de vida das persoas e no ambiente.	ECB6.1.1. Valora o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos. ECB6.1.2. Explica as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel. ECB6.1.3. Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional ECB6.1.4. Recoñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea. ECB6.1.5. Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analiza as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.	- CAA - CSC  - CCL - CSC  - CAA - CD - CSC  - CCL - CD - CSC  - CAA - CSC	2 clases   2 clases  1 clase  2 clases  2 clases

## **4.1. TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS POR AVALIACIÓNS**

### 1ª AVALIACIÓN:

- Bloque I: Ideas económicas básicas
- Bloque II: Economía e empresa

### 2ª AVALIACIÓN:

- Bloque III: Economía persoal.
- Bloque IV: Economía e ingresos e gastos do Estado.

### 3ª AVALIACIÓN:

- Bloque V: Economía e tipos de xuro, inflación e desemprego.
- Bloque VI: Economía internacional.

## **4.2. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA**

- Comprende o concepto de escaseza económica e relaciónao correctamente co concepto de custo das alternativas perdidas.
- É quen de distinguir proposicións positivas (“o que é”) das proposicións normativas (“o que debería ser”).
- Interpreta correctamente o modelo económico básico da FPP.
- É quen de entender as relacións entre familias e empresas a través do fluxo circular da renda.
- Identifica correctamente as distintas formas xurídicas de empresas e as súas principais características.
- Recoñece distintos tipos de empresas e reflexiona acerca da responsabilidade social de estas.
- Comprende cales son os factores de produción, calcula e analiza a súa produtividade e identifica procesos de produción eficientes.

- Clasifica correctamente actividades económicas distintas por sectores.
- Distingue as principais fontes de financiamento empresarial e os seus custos asociados.
- É quen de resolver supostos simples de cálculo do resultado empresarial.
- Distingue cales son os principais impostos que gravan a actividade empresarial no noso país.
- É quen de ordenar axeitadamente ingresos e gastos persoais de cara á elaboración dun orzamento persoal.
- Comprende os aspectos básicos da operativa bancaria.
- Diferencia distintos tipos de tarxetas bancarias e reflexiona acerca da importancia de utilizalas con seguridade.
- Distingue distintos tipos de seguro e valora a importancia das continxencias cubertas.
- Recoñece cales son os principais ingresos e gastos do Estado.
- Relaciona axeitadamente o comportamento dos ingresos e gastos públicos en cada fase do ciclo económico.
- Diferencia os conceptos de déficit e débeda pública.
- Identifica as desigualdades no reparto da renda como un problema a resolver a través da función redistributiva do Estado.
- Identifica as consecuencias negativas dunha inflación descontrolada.
- Interpreta axeitadamente que son os tipos de xuro e que consecuencias ten a súa variación na economía.
- É quen de comprender o significado de gráficos relacionados coa evolución dos tipos de xuro, a inflación ou o desemprego.
- É quen de analizar os principais datos da EPA e do SEPE sobre a evolución do desemprego.
- Entende o fenómeno da globalización e é quen de analízalo críticamente.
- Reflexiona acerca da importancia do comercio internacional.
- Comprende o proceso de integración económica da UE e algunhas das súas consecuencias.

- Recoñece a importancia dun desenvolvemento sustentable.

## 5. METODOLOXÍA

### 5.1. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

A aprendizaxe significativa require crear na aula un clima que favoreza a autonomía do alumnado na toma de decisións, a participación na organización do proceso de ensino-aprendizaxe, a responsabilidade como persoa pertencente a un grupo, a coordinación de intereses e a superación de calquera tipo de discriminación, entre outras cuestións.

En calquera das estratexias didácticas adoptadas é esencial a realización de actividades por parte do alumnado, posto que cumpren os obxectivos seguintes:

- Afianzan a comprensión dos conceptos e permiten ao profesorado comprobalo.
- Son a base para o traballo cos procedementos característicos do método científico.
- Permiten dar unha dimensión práctica aos conceptos.
- Fomentan actitudes que axudan á formación humana do alumnado.

Formúlanse actividades de diverso tipo que serán seleccionadas de acordo cos seguintes criterios:

- Que desenvolvan a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, utilizando diversas estratexias.
- Que proporcionen situacións de aprendizaxe que esixan unha intensa actividade mental e leven a reflexionar e a xustificar as afirmacións ou as actuacións.
- Que estean perfectamente interrelacionadas cos contidos teóricos.
- Que teñan unha formulación clara, para que o alumnado entenda sen dificultade o que debe facer.
- Que sexan variadas e permitan afianzar os conceptos; traballar os procedementos (textos, imaxes, gráficos, mapas), desenvolver actitudes que colaboren á formación humana e atender á diversidade na aula (teñen distinto grao de dificultade).
- Que dean unha proxección práctica aos contidos, aplicando os coñecementos á realidade.



- Que sexan motivadoras e conecten cos intereses do alumnado, por referirse a temas actuais ou relacionados co seu ámbito.

A corrección das actividades fomenta a participación do alumnado en clase, aclara dúbidas e permite ao profesorado coñecer, de forma case inmediata, o grao de asimilación dos conceptos teóricos, o nivel co que se manexan os procedementos e os hábitos de traballo. Ao longo de 12 unidades didácticas e dos repasos trimestrais, a presente programación de Economía para 4.º ESO está estruturada da seguinte maneira:

- Desenvolvemento dos contidos de cada unidade de maneira clara e concisa.
- Actividades ao final de cada apartado para comprobar se o alumno asimilou correctamente os contidos de cada epígrafe.
- Ao longo de cada unidade ofrécese dous tipos máis de actividades: actividades prácticas que requiren un maior nivel de reflexión e actividades resoltas (actividades con solución que permiten asegurar a adquisición dos contidos máis complexos da unidade).
- Exporanse gran variedade de actividades, nas seccións finais de cada unidade, mediante as cales axudarase ao alumnado a reforzar e consolidar os contidos estudados:
  - ✓ Tarefas sen unha solución clara e pechada, nas que as distintas opcións son igualmente posibles e válidas, para facer reflexionar o alumnado sobre a complexidade dos problemas humanos e sociais, sobre o carácter relativo e imperfecto das solucións achegadas para eles e sobre a natureza provisional do coñecemento humano.
  - ✓ Estudo de casos ou feitos e situacións concretas como instrumento para motivar e facer máis significativo o estudo dos fenómenos xerais e para abordar os procedementos de causalidade múltiple.
  - ✓ Os proxectos de investigación, estudos ou traballos habitúan ao alumnado a afrontar e a resolver problemas con certa autonomía, a formularse preguntas, e a adquirir experiencia na busca e a consulta autónoma. Ademais, facilítanlle unha experiencia valiosa sobre o traballo dos especialistas na materia e o coñecemento científico.
- Dentro de cada unidade o alumno atopará distintas iconografías (Sabías que..., Importante, Reflexión, etc.) que axudan a interpretar as distintas seccións da unidade.
- Cada unidade remata con distintos tipos de actividades: actividades finais teóricas e prácticas (que permiten ao alumno comprobar se adquiriu os coñecementos básicos da unidade, talleres de prensa (para traballar na procura de información e a comprensión e reflexión sobre noticias de prensa), Vocabulario (para lembrar as definicións traballadas na unidade), test de repaso (un rápido repaso de conceptos clave da unidade)...

## **5.2. ADAPTACIÓN DA METODOLOXÍA A POSIBLES SITUACIÓNS DE SEMIPRESENCIALIDADE E NON PRESENCIALIDADE DERIVADAS DA INCIDENCIA DA COVID-19**

### **A) SITUACIÓN DE SEMIPRESENCIALIDADE**

Trátase dunha situación na que algúns alumnos do grupo non acoden presencialmente á aula por ter que manter corentena sanitaria. Neste caso, os alumnos que non poidan acudir á clase de xeito presencial poderán seguir diariamente a materia impartida a través da Aula Virtual. Na Aula Virtual indicárase cada día a teoría e exercicios traballados na aula física, así como as tarefas para facer na casa. Se é o caso, poráanse tamén vídeos explicativos que axuden á comprensión da materia.

A Aula Virtual do instituto será a canle fundamental de comunicación a distancia entre alumnado e profesor. Empregarase habitualmente a Aula Virtual para que o profesor propoña as tarefas correspondentes, e como medio oficial para que os alumnos envíen ó profesor os traballos solicitados.

No caso de que esta situación se prolongase moito no tempo, traballarase só as aprendizaxes consideradas imprescindibles da materia dese período e a temporalización poderá variar se fose necesario. Considéranse aprendizaxes imprescindibles para a adquisición das competencias clave as que figuran no apartado “Grao mínimo de consecución para superar a materia”. Son os mínimos esixibles para a superación da materia.

Prestarase especial atención ao alumnado con dificultades derivadas de problemas de conexión, sendo aplicables medidas de atención á diversidade que se poidan establecer nestes casos.

### **B) SITUACIÓN DE NON PRESENCIALIDADE**

Será a situación na que ningún alumno/a asistise a clase a causa da situación sanitaria. Nesta situación, empregarase tamén a Aula Virtual. Na mesma poñerase toda a toda a información para que o alumnado continúe co proceso de ensino-aprendizaxe: explicación da teoría da materia e exercicios a realizar, así como as súas solucións unha vez feitos os mesmos. Se é o caso, subiránse tamén vídeos explicativos que axuden á comprensión da materia. Tamén se poderán impartir clases telemáticas, de ser posible.

Utilizarase diariamente a Aula Virtual para que o profesor aporte a información necesaria, propoña as tarefas correspondentes, e como medio oficial para que os alumnos envíen ó profesor os traballos que se lles soliciten.

En situación de non presencialidade, traballarase só sobre as aprendizaxes imprescindibles da materia dese período, polo que a temporalización poderá modificarse de ser necesario. Considéranse aprendizaxes imprescindibles para a adquisición das competencias clave as que figuran no apartado “Grao mínimo de consecución para superar a materia”. Son os mínimos esixibles para a superación da materia.

Do mesmo xeito que na situación de semipresencialidade, prestarase especial atención ao alumnado con dificultades derivadas de problemas de conexión, sendo aplicables medidas de atención á diversidade que se poidan establecer nestes casos.

## 6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Como parte da metodoloxía proposta, utilizaranse unha serie de recursos didácticos:

- **Material impreso:** prestarase especial importancia a que estes materiais sexan comprensibles e acordes co nivel do alumnado. Empregaranse artigos, tanto de prensa xeral como especializada e seguirase o manual de Economía de McGraw-Hill.
- **Medios audiovisuais:** utilizaranse presentacións en Powerpoint para reforzar as explicacións. O vídeo tamén será un elemento de apoio para reforzar as explicacións e detectar coñecementos previos.
- **Novas tecnoloxías:** faranse sesións na aula de informática onde os alumnos/as farán buscas de información necesaria e resolverán exercicios. Ademais, debido á situación sanitaria na que nos atopamos, utilizarase de xeito especial a Aula Virtual.

## 7. AVALIACIÓN

### 7.1. CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- Explicar a economía como ciencia social e valorar o impacto permanente das decisións económicas na vida das persoas.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas recoñecen a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprenden que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencias.

- Identificar a terminoloxía económica básica e o uso dos modelos económicos, e familiarizarse con eles.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas comprenden e utilizan correctamente termos da área da economía.

- Tomar conciencia dos principios da economía para aplicar nas relacións económicas básicas cos condicionantes de recursos e as necesidades.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas aplican razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas que se establecen entre as economías domésticas e as empresas, e tamén no seu contorno próximo.

- Describir os tipos de empresas e as formas xurídicas das empresas, e relacionar con cada unha coas súas esixencias de capital e as responsabilidades legais dos/das propietarios/as e xestores/as, así como as interrelacións das empresas no seu contorno inmediato.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas distinguen as formas xurídicas das empresas e as relacionan coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo. Identifican e valoran as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en

función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas. E distinguen os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan.

- Analizar as características principais do proceso produtivo.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas analizan os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía e identifican os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades.

- Identificar as fontes de financiamento das empresas.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas son quen de explicar as posibilidades de financiamento das empresas e de diferenciar o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.

- Determinar, para un caso sinxelo, a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas distinguan os ingresos e os custos dunha empresa, calculen o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpretando os resultados.

- Diferenciar os impostos que afectan as empresas e a importancia do cumprimento das obrigas fiscais.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas identifican as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles. E que valoren a achega que para a riqueza nacional supón a carga impositiva que soportan as empresas.

- Realizar un orzamento persoal distinguindo entre os tipos de ingresos e gastos, e

controlar o seu grao de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas son quen de elaborar un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realizando o seu seguimento. Empregando ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado. E manexando gráficos de análise que permitan comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.

- Decidir con racionalidade ante as alternativas económicas da vida persoal, e relacionalas co benestar propio e social.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas comprenden as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. E que esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional.

- Expresar unha actitude positiva cara ao aforro, e empregar o aforro como medio para alcanzar diversos obxectivos.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas recoñecen e explican a relevancia do aforro e do control do gasto. Analizando as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento

- Recoñecer o funcionamento básico do diñeiro e diferenciar os tipos de contas bancarias e de tarxetas emitidas como medios de pagamento, e valorar a oportunidade do seu uso con garantías e responsabilidade.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas comprenden os termos fundamentais e describen o funcionamento das contas na operativa bancaria. Valoran e comprobán a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos. Recoñecen a capacidade de negociación coas entidades financeiras, analizan os procedementos de reclamación ante estas e

identifican e explican as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa.

- Coñecer o concepto de seguro e a súa finalidade.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas identifican, describen e clasifican os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida.

- Recoñecer e analizar a procedencia das principais fontes de ingresos e gastos do Estado, e interpretar gráficos onde se amose esa distribución.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas identifican as vías de onde proceden os ingresos do Estado, así como as principais áreas dos gastos do Estado, e comentan as súas relacións. Analizan e interpretan datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e os gastos do Estado. e distinguen nos ciclos económicos o comportamento dos ingresos e dos gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo.

- Diferenciar e explicar os conceptos de débeda pública e déficit público.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas comprenden e expresan as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles.

- Determinar o impacto para a sociedade da desigualdade da renda e estudar as ferramentas de redistribución da renda.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas coñecen e describen os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta. E son quen de interpretar gráficos representativos da distribución da renda

- Diferenciar as magnitudes de tipos de xuro, inflación e desemprego, analizar as relacións entre elas e interpretar datos e gráficos vinculados con esas magnitudes.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas recoñecen as causas da inflación e

valoran as súas principais repercusións económicas e sociais. Son quen de explicar o funcionamento dos tipos de interese e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía. E de valorar e interpretar datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego.

- Valorar opcións de políticas macroeconómicas para facer fronte ao desemprego.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas son quen de describir as causas do desemprego e de valorar as súas principais repercusións económicas e sociais. De analizar os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego, así como de investigar e recoñecer viveiros e tendencias de emprego.

- Valorar o impacto da globalización económica, do comercio internacional e dos procesos de integración económica na calidade de vida das persoas e no ambiente.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas valoran o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplican a perspectiva global para emitir xuízos críticos. Explican as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel. Analizan e presentan acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional. Recoñecen e enumeran vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea. Reflexionan sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analizan as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.

## **7.2. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN**

Utilizaranse os seguintes procedementos e instrumentos de avaliación:

1. Observación: permite recoller información durante a avaliación continua. Elaboraranse uns instrumentos que permitan rexistrar sistematicamente a información recollida como as listas de control, escalas de estimación, rexistro



anecdótico.

2. Revisión de actividades e traballos: permite coñecer cómo o alumnado adquire e aplica os diferentes contidos traballados, así como as dificultades de aprendizaxe.
3. Exames: consiste en que o alumno/a demostre os coñecementos adquiridos a través da realización de diversas actividades ou preguntas.
4. Diario: permite recoller información máis significativa e resumir cómo evolucionaron os alumnos dende o inicio do curso, sinalando as dificultades e os logros, as orientacións de mellora aplicadas e os resultados obtidos ao final do curso.

### **7.3. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN**

A avaliación efectuarase a través de dous elementos: os exames de cada avaliación e os traballos, actividades e exercicios realizados ao longo da avaliación.

A ponderación dos exames na nota de avaliación será do 60%. A ponderación dos traballos, actividades e exercicios será do 40%. No caso de non acadar unha avaliación positiva na avaliación realizarase unha proba de recuperación ao comezo da seguinte avaliación na que o alumno volverá a examinarse das probas non superadas.

No caso de que a media final resulte con decimais a nota será a correspondente á parte enteira da mesma.

Calquera copia ou intento de copia ou plaxio nas actividades suporá a nota dun cero en dita actividade. No caso de copiar nunha proba escrita terá un 0 en dita avaliación.

### **7.4. PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR OS COÑECEMENTOS PREVIOS**

O profesorado recopilará nos primeiros días de clase, información sobre os coñecementos previos do alumnado e o grao de desenvolvemento das competencias clave, realizaranse probas, e tamén se terán en conta os datos recollidos durante o desenvolvemento das clases, exercicios feitos na clase e na casa.

O seu obxectivo é facilitar información sobre diversos aspectos do alumnado tales como o seu coñecemento acerca das destrezas propias da materia e a detección de alumnado con posibles dificultades de aprendizaxe ou con capacidades superiores a media do grupo. Dita información servirá ó profesor para programar as adaptacións necesarias, así como as actividades de reforzo ou ampliación se fose necesario.

## **7.5. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E MATERIAS PENDENTES**

Cando un alumno/a non supere unha avaliación, realizará unha proba escrita no inicio da avaliación seguinte, e no suposto que non se recupere terá que facer outro exame escrito ao final da terceira avaliación, onde se lle poderán formular preguntas sobre a materia que non tivera superado. Entenderase que para aprobar estas probas escritas, terá que facer un mínimo de 5 sobre 10, que será a puntuación máxima de cada unha delas.

No caso de non ter superada algunha ou varias das avaliacións ao remate do curso, o alumnado deberá realizar unha proba escrita no mes de xuño sobre as partes da materia non superadas, co obxectivo de que poida recuperalas. Considerarase superada a materia na avaliación final se na cualificación desta proba escrita se obtén como mínimo un 5.

Non hai alumnado coa materia pendente de cursos anteriores.

## **7.6. PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN E CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN ANTE POSIBLES SITUACIÓNS DE SEMIPRESENCIALIDADE E NON PRESENCIALIDADE DERIVADAS DA INCIDENCIA DA COVID-19**

### **A) SITUACIÓN DE SEMIPRESENCIALIDADE**

Trátase dunha situación na que algúns alumnos do grupo non acoden presencialmente á aula por ter que manter corentena sanitaria.

Para avaliar o traballo diario do alumnado que non poida acudir á clase a causa da situación sanitaria, o profesor pedirá que o alumno envíe a través da Aula Virtual un arquivo que amose que realizou as tarefas correspondentes.

Para preguntas orais, o profesor/a poderá citar por videoconferencia ós seus alumnos en un horario acordado previamente.

As probas escritas realizaranse nas clases presenciais, pero se algún alumno non pode asistir por causa xustificada a unha ou a varias probas escritas presenciais, o profesor decidirá en cada caso, o tipo de probas ou tarefas que deberá realizar. O profesor poderá optar polas que considere mais axeitadas (realización dunha nova proba escrita presencial no momento en que sexa posible, realizar unha proba telemática, realizar unha proba escrita final global da avaliación ou realizar a proba recuperatoria da avaliación), buscando sempre, na medida do posible, a mellor valoración obxectiva dos coñecementos do alumnado.

## **B) SITUACIÓN DE NON PRESENCIALIDADE**

Sería a situación na que ningún alumno/a asistise a clase a causa da situación sanitaria.

Para comprobar o seguimento diario do traballo do alumnado e para a avaliación continua o profesor pedirá que os alumnos/as envíen a través da Aula Virtual os arquivos que amosen que realizaron as tarefas correspondentes. De ser o caso, empregárase tamén a observación directa nas clases telemáticas (respostas e explicacións do alumnado a preguntas orais).

Para a avaliación en situación de non presencialidade, as porcentaxes asignadas a exames, así como a traballos, actividade e exercicios, pode variar respecto ás asignadas en situación presencial e semipresencial. O profesor valorará e decidirá o peso outorgado a cada parte.

De ser estritamente necesario poderase substituír unha proba presencial por probas telemáticas (probas escritas realizadas telematicamente, cuestionarios online, entrega de tarefas de tempo limitado), aínda que se priorizarán as probas escritas presenciais da materia impartida tan pronto como sexa posible.

Para a cualificación dunha avaliación na que se realizaran probas escritas presenciais e probas telemáticas, o peso correspondente a cada proba variará en función da cantidade de materia que se avaliara de xeito presencial e non presencial. O profesor determinará en cada caso o peso correspondente a cada proba para a media das probas da avaliación.

En función da duración da situación e do contido académico afectado, o profesor decidirá o tipo de probas e tarefas, e o peso outorgado ás mesmas dentro da avaliación correspondente, para avaliar e cualificar de forma obxectiva ó alumnado. O profesor poderá optar polas que considere mais axeitadas (realización de probas escritas presenciais no momento en que sexa posible, realización de probas escritas telemáticas con tempo limitado para a súa entrega, realización de tarefas que poden estar acompañadas de cuestións orais, realización de probas telemáticas tipo cuestionario), buscando sempre, na medida do posible, a mellor valoración obxectiva dos coñecementos do alumnado.

## **8. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**

As necesidades educativas específicas son de natureza distinta; algunhas maniféstanse de forma temporal ou transitoria, mentres que outras son permanentes. Ademais, a súa orixe pode atribuírse a diversas causas:

- As asociadas a condicións escolares, familiares, socioculturais, económicas, etc., de orde eminentemente social.
- As que están vinculadas a problemas e retrasos no desenvolvemento e na aprendizaxe.
- A inmigración.

Os ámbitos da diversidade son, fundamentalmente:

- Capacidade para aprender. As actividades educativas que se formulen sitúanse entre o que xa saben facer os alumnos/as de maneira autónoma e o que son capaces de facer coa axuda do profesor ou dos seus compañeiros/as.

- Motivacións. Cómpre que os contidos que se ofrezan ós alumnos/as posúan significado lóxico e lles resulten funcionais.
- Interese.
- Estilos de aprendizaxe. É preciso saber se o alumno/a, en función da súa forma de aprender é: reflexivo ou impulsivo, sintético ou analítico.

Asemade cómpre coñecer:

- a) A modalidade sensorial preferente, é dicir, que os seus coñecementos sexan percibidos - de modo principal - auditiva ou visualmente.
- b) Nivel de atención á tarefa segundo o tempo que sexan capaces de manterse atentos no traballo, adicarlle moito tempo ininterrompido ou necesitar frecuentes descansos.
- c) Tipo de reforzo máis adecuado. Uns continuamente, outros nunca, outros intermitentemente, con posibilidades de agrupamentos para o reforzo, dependendo dos casos.

O docente debe axustar a axuda pedagóxica ás diferentes necesidades a través de:

- **Metodoloxías diversas**, que se poden introducir nas formas de enfocar ou presentar determinados contidos ou actividades como consecuencia dos distintos graos de coñecementos previos detectados nos alumnos/as, ou ante a existencia de diferentes graos de autonomía, ou pola identificación de dificultades en procesos anteriores.
- **Propostas de actividades diferenciadas**, adaptadas ás necesidades e ás motivacións do alumnado. De manifestarse algunha dificultade para traballar determinados contidos, debe axustarse o grao de complexidade da actividade e os requerimentos da tarefa ás súas posibilidades. Prepararanse contidos complementarios ou de ampliación para aqueles alumnos/as que sexan capaces de avanzar con máis rapidez.
- **Materiais didácticos non homoxéneos**. Os materiais deben ofrecer una ampla gama de actividades didácticas que respondan ós distintos graos de aprendizaxe.
- **Agrupamentos flexibles e ritmos distintos**. A organización en grupos de traballo

flexibles no seo do grupo básico permite que o alumnado poida situarse en diferentes tarefas, propor actividades de reforzo ou profundización e adaptar o ritmo de introdución de novos contidos.

Igualmente, estas medidas de atención á diversidade, nomeadamente as 3 primeiras, tamén serán tidas en conta nas actividades de recuperación.

## 9. TRATAMENTO DE ELEMENTOS TRANSVERSAIS

Na presente programación tivéronse en conta os temas transversais. Estes temas transversais son temas da vida diaria do alumnado e aparecen nalgunhas ocasións de forma explícita e outras de forma implícita. Nesta programación, tíveronse en conta diferentes temas transversais:

- **Educación ambiental** para sensibilizar aos alumnos/as á ecoloxía e desenvolver actitudes positivas para protexer o medioambiente.
- **Educación para a paz** para preconizar o diálogo coa finalidade de resolver os conflitos entre individuos ou grupos sociais. O alumno/a debe aprender a comunicar desenvolvendo actitudes de tolerancia e solidariedade.
- **Educación do consumidor** para que o alumno/a aprenda a consumir de maneira razoada, evitando malgastar e facer compras inútiles.
- **Educación para a igualdade de oportunidades de ambos os sexos** co fin de non marxinar ao sexo feminino.
- **Educación moral e cívica** para desenvolver os valores humanos. Promóvese esta educación intercultural a partir do respecto cara aos demais. O profesor ten que espertar o interese dos alumnos/as cara a outras culturas para que comprendan as diferenzas e se enriquezan desta realidade.

## 10. CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LECTOR

A lectura axuda a desenvolver persoas con máis recursos, máis reflexivas, máis razoables e con maior espírito crítico, persoas capaces de entender o mundo actual e de adaptarse aos cambios que están por chegar. Todos os días o alumnado ten que enfrontarse a textos, con diferentes graos de dificultade e con vocabulario económico, que necesitan comprender para poder asimilar os conceptos neles expostos e finalmente acadar os obxectivos das materias. A metodoloxía empregada para a docencia destas materias inclúe a lectura dalgún texto que amplíe ou matice a información contida no libro de texto.

A lectura practícase de forma cotiá na aula, partindo do propio libro de texto ou dos apuntes que o profesorado lles achega. Na aula tamén traballamos con artigos de prensa diaria, de revistas económicas, textos legais, páxinas web ou blogs con comentarios e explicacións interesantes e sinxelas sobre a actualidade económica.

Esta materia contribúe ao fomento da lectura das seguintes formas:

- Busca de información e lectura de textos sobre acontecementos e persoas relacionadas coa materia ao longo da historia.
- Valoración se a información dada por un texto é fiable, atendendo ás unidades de medida que se mencionan.
- Comprensión do enunciado dun problema a partir da análise de cada unha das partes do texto e a identificación dos aspectos máis relevantes, comprobación da coherencia da solución co problema proposto.
- Entender un texto co fin de poder resumir e analizar a súa información.
- Análise dos aspectos máis destacables dos gráficos a partir de exemplos tomados dos medios de comunicación e de informacións relacionadas co ámbito económico e empresarial.

Na biblioteca do centro atópanse diferentes libros sobre a empresa e o emprendemento e o profesorado do departamento animará ao alumnado a lectura dos mesmos.

## **11. CONTRIBUCIÓN A PLAN TICs**

- Utilización de ferramentas tecnolóxicas para facilitar os cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estadístico.
- Realización de operación combinadas coa calculadora, adaptándose ás características da máquina.
- Utilización da calculadora como ferramenta que facilita os cálculos.
- Utilización da calculadora como axuda nos cálculos matemáticos con números decimais e fraccións.
- Utilización da calculadora en situacións de proporcionalidade e porcentaxes.
- Utilización de programas informáticos como axuda na resolución de problemas variados.
- Emprego do computador para buscar información en Internet útil.
- Utilización das tecnoloxías da información e da comunicación como instrumento básico de estudo.

## **12. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES**

- Lectura e comentarios das novas económicas que aparezan diariamente nos medios de comunicación.
- Charlas sobre emprendemento e cooperativismo, se a situación sanitaria o permite.

## **13. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN E DA PRÁCTICA DOCENTE**

Será necesario avaliar a programación para determinar a súa adecuación ás características dos alumnos/as, adecuación dos obxectivos, temporalización e secuenciación, co obxecto de introducir modificacións para melloralas. Este proceso desenvólvese permanentemente, para ir axustando as posibles deficiencias que se poidan



detectar.

Para determinar se o desenvolvemento das clases e das actividades propostas para que o alumnado alcance os obxectivos planificados resultaron eficaces e adecuados, levarase a cabo unha avaliación a partir de:

- Os resultados da avaliación da aprendizaxe do alumnado.
- A propia avaliación feita polo alumnado dos materiais, actividades...
- Opinións do alumnado trimestralmente sobre o que aprenderon, o que máis lle gustou ou que lle resultou máis difícil.

Para avaliar a programación o Departamento ten previsto facer:

- Memoria final da programación anual cos obxectivos logrados, cumprimento da programación, modificacións introducidas durante o curso en relación coa programación didáctica, propostas de mellora para a programación didáctica do próximo curso e análise dos resultados da avaliación final do alumnado.
- Enquisas para cada materia con modelos semellantes aos recollidos no Anexo.

# **INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPREENDEDORA E EMPRESARIAL**

**4º ESO**

# 1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

O espírito emprendedor é un concepto que abrangue valores persoais tales como a creatividade, a disposición positiva para a innovación e o cambio, a confianza en si mesmo/a, a motivación de logro, o liderado, a aceptación do fracaso como fonte de experiencia, e as actitudes de cooperación e de traballo en equipo. Todas as persoas terán que emprender na súa vida persoal e laboral, terán que innovar e procurar novas respostas, no mundo globalizado e cambiante ao que se enfrontan, aínda que non todas logran levar a cabo un proxecto empresarial propio.

Formar cidadáns e cidadás capaces de asumir riscos, ser innovadores/as, con posibilidade de negociación e pensamento estratéxico, e con capacidade para o emprendemento constitúe o reto desta materia. Inclúe aspectos teóricos e prácticos orientados a preparar ao alumnado para unha cidadanía responsable e para a vida profesional; axuda ao coñecemento das actividades e das necesidades das persoas emprendedoras, persegue que poidan responsabilizarse da súa propia carreira e do seu camiño persoal de formación, e da toma das decisións clave na súa vida, ademais da posibilidade de crear un negocio propio ou actuar como innovadores/as no traballo dentro dunha organización.

A estrutura desta materia consta de tres grandes bloques: o primeiro, titulado "Autonomía persoal, liderado e innovación", está centrado na descrición das calidades e as destrezas persoais asociadas á iniciativa emprendedora, no repaso das decisións sobre o itinerario vital e a actuación como futuro/a traballador/a; no segundo bloque, "Proxecto de empresa", repásanse as principais áreas e funcións da empresa co obxecto de pór en marcha o proxecto empresarial xurdido da idea de negocio xerado previamente; e para finalizar, un bloque que baixo o título de "Finanzas" analiza as alternativas con que conta a empresa para elixir a súa forma xurídica, as fontes de financiamento do seu proxecto empresarial, a necesidade de planificar as necesidades financeiras e as obrigas fiscais e prever a evolución do negocio, garantindo a súa viabilidade.

Esta materia contribúe ao desenvolvemento, ademais, da competencia de sentido de iniciativa emprendedora e espírito emprendedor, que incide na consecución do benestar económico e social da comunidade, así como das competencias de comunicación lingüística e matemática, e das competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, dixital, sociais e cívicas, e a competencia de aprender a aprender.

## **2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE**

A Educación emprendedora relaciónase directamente coa competencia social e cidadá, pero ademais contribúe a desenvolver algúns aspectos destacados doutras competencias básicas.

En relación coa competencia en comunicación lingüística, a linguaxe empresarial consta dunha serie de conceptos e vocabulario cunhas especificidades que lle permitirán aos cidadáns ler, redactar o plan de empresa e interpretar a realidade actual.

A educación económica contribúe ao desenvolvemento da competencia matemática dado que parte da materia consiste en cifrar o seu proxecto empresarial (por exemplo taxas, porcentaxes, etc) vai facilitar o desenvolvemento desta competencia.

Comprender as finanzas, desenvolve habilidades sobre a influencia da economía no mundo físico e contribúe ao desenvolvemento da competencia no coñecemento e a interacción no medio físico. Valorar a importancia do emprendemento social responsable para favorecer a interrelación do home coa súa contorna.

Desde os procedementos da materia contribúese a desenvolver a competencia do tratamento da información e competencia dixital. A educación emprendedora vai aproveitar as TICs para realizar un tratamento de datos, poder manexar un gran número de informacións e desenvolver traballos e o plan de empresa aplicando as ferramentas web.

A competencia social e cidadá foméntase a través da toma de decisións valorando as vantaxes e inconvenientes, logra unha educación dos cidadáns tanto no seu papel como empresarios responsables, éticos e solidarios, relacionando sempre as súas inquietudes cunha sustentabilidade global.

Da metodoloxía didáctica da materia, a poboación adquire competencias adecuadas para contribuír ao desenvolvemento da competencia cultural e artística, a través da importancia da creatividade como parte fundamental da innovación na economía.

A materia potencia mediante os proxectos de traballo grupales e individuais, a competencia de aprender a aprender seguindo o principio metodolóxico de aprender facendo. Así, organízanse os coñecementos mediante a aprendizaxe por proxectos con traballos secuenciados e monitorados polo profesor. Preténdese transmitir ao alumnado

un método de traballo xerador de valor para o propio alumno e para a sociedade no seu conxunto.

### **3. CONTRIBUCIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO**

#### **3.1. OBXECTIVOS XERAIS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA**

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en

materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuindo á súa conservación e á súa mellora.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

### 3.2. OBXECTIVOS CONCRETOS PARA A MATERIA

- Identificar as calidades persoais, actitudes, aspiracións e formación propias das persoas con iniciativa emprendedora, describindo a actividade dos empresarios e empresarias e o seu rol na xeración de traballo e benestar social.
- Investigar con medios telemáticos as diferentes áreas de actividade profesional da contorna, os tipos de empresa que as desenvolven e os diferentes postos de traballo en cada unha delas razoando os requirimentos para o desempeño profesional en cada un deles.
- Diseñar un proxecto de carreira profesional propia relacionando as posibilidades da contorna coas calidades e aspiracións persoais valorando a opción do autoemprego e a necesidade de formación ao longo da vida.
- Identificar as normas e institucións que interveñen nas relacións entre persoas traballadoras e persoas empresarias relacionándoas co funcionamento do mercado de traballo.
- Distinguir os dereitos e obrigacións que se derivan das relacións laborais comprobándoos en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva.
- Describir as bases do sistema da Seguridade Social, así como as obrigacións de persoas traballadoras e persoas empresarias dentro deste, valorando a súa acción protectora ante as distintas continxencias cubertas e describindo as prestacións mediante procuras nas webs institucionais.
- Identificar as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis relevantes na contorna indicando os métodos de prevención legalmente establecidos así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano.
- Determinar a oportunidade dun proxecto de empresa identificando as características e tomando parte na actividade que esta desenvolve.
- Identificar as características internas e externas do proxecto de empresa así como os elementos que constitúen a rede desta: mercado, provedores, clientes, sistemas de produción e/ou comercialización, almacenaxe, e outros.
- Describir a relación do proxecto de empresa co seu sector, a súa estrutura

organizativa e as funcións de cada departamento identificando os procedementos de traballo no desenvolvemento do proceso produtivo ou comercial.

- Manexar como usuario ou usuaria a nivel básico a aplicación informática de control e seguimento de clientes, provedores e outros, aplicando as técnicas básicas de contabilidade, xestión financeira e comercial e administración de persoal para a organización da información do proxecto de empresa.
- Transmitir información entre as distintas áreas e a clientes internos e externos do proxecto de empresa recoñecendo e aplicando técnicas de comunicación e negociación e aplicando o tratamento protocolario adecuado mediante medios telemáticos e presenciais.
- Crear materiais de difusión e publicidade dos produtos e/ou servizos do proxecto de empresa incluíndo un plan de comunicación na internet e en redes sociais aplicando os principios do márketing.
- Desempeñar tarefas de produción e/ou comercialización no proxecto de empresa tomando decisións, traballando en equipo e cumprindo os prazos e obxectivos e propoñendo melloras segundo un plan de control prefixado.
- Recompilar datos sobre os diferentes apoios á creación de empresas tanto da contorna próxima como do territorial, nacional ou europeo seleccionando as posibilidades que se axusten ao proxecto de empresa exposto.<sup>1</sup>
- Distinguir as diferentes formas xurídicas das empresas relacionándoas coas esixencias de capital e responsabilidades que son apropiadas para cada tipo.
- Enumerar as administracións públicas que teñen relación coa posta en marcha de empresas recompilando por vía telemática os principais documentos que se derivan da posta en funcionamento.
- Valorar as tarefas de apoio, rexistro, control e fiscalización que realizan as autoridades no proceso de creación de empresas describindo os trámites que se deben realizar.
- Determinar os investimentos necesarios para a posta en marcha dunha empresa distinguindo as principais partidas relacionadas nun balance de situación.
- Caracterizar de forma básica as posibilidades de financiamento do día a día das empresas diferenciando o financiamento externo e interno, a curto e a longo prazo así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.



- Presentar un estudo de viabilidade económico-financieira a medio prazo do proxecto de empresa aplicando condicións reais de produtos financeiros analizados e previsións de vendas segundo un estudo da contorna mediante unha aplicación informática tipo folla de cálculo manexando cocientes financeiros básicos.
- Analizar os produtos financeiros máis adecuados de entre as entidades financeiras da contorna para cada tipo de empresa valorando o custo e o risco de cada un deles e seleccionando os máis adecuado para o proxecto de empresa.
- Identificar as obrigacións fiscais das empresas segundo a actividade sinalando o funcionamento básico de IAE, IVE, IRPF e IS, indicando as principais diferenzas entre eles e valorando a achega que supón a carga impositiva á riqueza nacional.

#### 4. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVAILABLE DOS OBXECTIVOS, CONTIDOS, COMPETENCIAS, TEMPORALIZACIÓN E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Iniciación á Actividade Emprendora e Empresarial. 4º da ESO					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Temporalización
Bloque 1. Autonomía persoal, liderado e innovación					
- a - g	B1.1. Autonomía e autoconecemento. Iniciativa emprendedora e o/a empresario/a na sociedade. Intereses, aptitudes e motivacións para a carreira profesional.	B1.1. Describir as calidades persoais e as destrezas asociadas á iniciativa emprendedora, analizando os requisitos de distintos postos de traballo e actividades empresariais.	IAEEB1.1.1. Identifica as calidades persoais, as actitudes, as aspiracións e a formación propias das persoas con iniciativa emprendedora, e describe a actividade dos/das empresarios/as e o seu papel na xeración de traballo e benestar social.  IAEEB1.1.2. Investiga con medios telemáticos as áreas de actividade profesional do seu contorno, os tipos de empresa que as desenvolven e os postos de traballo en cada unha, razoando os requisitos para o desempeño profesional en cada un deles.	- CSIEE - CAA   ●CD ●CAA ●CSIEE	4 clases   4 clases
- b - g	B1.3. Itinerarios formativos e carreiras profesionais. Proceso de procura de emprego en empresas do sector. Autoemprego. Proceso de toma de decisións sobre o itinerario profesional.	B1.2. Tomar decisións sobre o itinerario vital propio comprendendo as posibilidades de emprego e autoemprego e a carreira profesional, en relación coas habilidades persoais e as alternativas de formación e aprendizaxe ó longo da vida.	IAEEB1.2.1. Deseña un proxecto de carreira profesional relacionando as posibilidades do ámbito coas calidades e as aspiracións persoais, e valorando a opción do autoemprego e a necesidade de formación ó longo da vida.	- CAA - CSIEE	4 clases

- a - c - g - m	B1.4. Dereito do traballo. B1.5. Dereitos e deberes derivados da relación laboral. B1.6. Contrato de traballo e negociación colectiva. B1.7. Seguridades Sociais. Sistema de protección, Emprego e desemprego. B1.8. Protección do/da traballador/a e dos beneficios sociais. B1.9. Riscos laborais. Normas. Planificación da protección na empresa.	B1.3. Actuar como futuro/a traballador/a responsable coñecendo os seus dereitos e deberes como tal, e valorando a acción do Estado e da Seguridade Social na protección da persoa empregada, e comprendendo a necesidade de protección dos riscos laborais.	IAEEB1.3.1. Identifica as normas e as institucións que interveñen nas relacións entre os/as traballadores/as e as empresas, en relación co funcionamento do mercado de traballo.  IAEEB1.3.2. Distingue os dereitos e as obrigas que se derivan das relacións laborais, e compróboas en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva.  IAEEB1.3.3. Describe as bases do sistema de Seguridade social e as obrigas dos/das traballadores/as e dos/das empresarios/as dentro deste, así como as prestacións mediante procuras nas webs institucionais, valorando a súa acción protectora ante as continxencias cubertas.  IAEEB1.3.4. Identifica as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis salientables no ámbito, e indica os métodos de prevención legalmente establecidos, así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano.	13. CSC 14. CSIEE	3 clases  3 clases  5 clases  4 clases
Bloque 2. Proxecto de empresa					
- d - g	B2.1. Idea de proxecto de empresa. Avaliación da idea. O contorno e o papel social da empresa. B2.2. Elementos e a estrutura da empresa. B2.3. Plan de empresa. B2.4. Planificación na empresa.	B2.1. Crear un proxecto de empresa na aula e describir as características internas e a súa relación co contorno, así como a súa función social, identificando os elementos que constitúen a súa rede lóxica como provedores/as, clientela, sistemas de produción e comercialización, redes de almacenaxe, etc.	IAEEB2.1.1. Determina a oportunidade dun proxecto de empresa, identificando as características e tomando parte na actividade que a empresa desenvolve.  IAEEB2.1.2. Identifica as características internas e externas da empresa en proxecto, así como os elementos que constitúen o contorno específico desta (mercado, provedores/as, clientela, sistemas de produción e/ou comercialización, almacenaxe, etc.)  IAEEB2.1.3. Describe a relación da empresa proxeitada co seu sector, a súa estrutura organizativa e as funcións de cada departamento, e identifica os procedementos de traballo no desenvolvemento do proceso produtivo ou comercial.  IAEEB2.1.4. Elabora documentos para a planificación das funcións da empresa en proxecto, tanto a longo como a curto prazo.	●CAA ●CSIEE  ●CD ●CMCCT ●CSIEE  ●CCL ●CMCCT ●CSIEE  - CCL - CMCCT - CSIEE	3 clases  4 clases  3 clases  3 clases

- b - g - h	B2.5. Información na empresa. Información contable. Información de Recursos humanos. Documentos comerciais de cobramento e pagamento. Arquivo.	B2.2. Identificar e organizar a información das áreas da empresa en proxectos aplicando os métodos correspondentes á tramitación documental empresarial.	IAEEB2.2.1. Manexa como usuario/a de nivel básico aplicacións informáticas de control e seguimento de clientela, provedores/as e outros, aplicando as técnicas básicas de contabilidade, xestión financeira e comercial e administración persoal, para a organización da información da empresa proxectada.  IAEEB2.2.2. Transmite información entre as áreas e a clientela da empresa en proxecto, recoñecendo e aplicando técnicas de comunicación e negociación, e aplicando o tratamento protocolario axeitado mediante medios telemáticos e presenciais.	- CAA - CD - CMCCT  - CCL - CD - CMCCT - CSIEE	6 clases  3 clases
- g - h - l	B2.6. Actividades na empresa. Función de produción. Función comercial e de márketing. B2.7. Axudas e apoio á creación de empresas.	B2.3. Realizar actividades de produción e comercialización propias da empresa proxectada, aplicando técnicas de comunicación e traballo en equipo.	IAEEB2.3.1. Crea materiais publicitarios e para a difusión dos produtos e/ou servizos obxecto do proxecto, e elabora un plan de comunicación en internet e en redes sociais, aplicando os principios do márketing.  IAEEB2.3.2. Desenvolve tarefas de produción e/ou comercialización na empresa en proxecto segundo os plans de control prefixados: simulando a toma de decisións para cumprir os prazos e os obxectivos establecidos e propondo melloras, mediante o traballo en equipo.  IAEEB2.3.3. Compila datos sobre os apoios á creación de empresas tanto do contorno próximo como do territorial, estatal ou europeo, e selecciona as posibilidades que se axusten ó proxecto de empresa formulado.	- CCL - CD - CMCCT - CSIEE  - CAA - CD - CMCCT - CSIEE  ●CD ●CMCCT ●CSIEE	6 clases  3 clases  3 clases
<b>Bloque 3. Finanzas</b>					
- d - g - h - l - ñ	B3.1. Tipos de empresa segundo a súa forma xurídica. B3.2. Elección da forma xurídica. B3.3. Trámites de posta en marcha dunha empresa.	B3.1. Describir as formas xurídicas das empresas en relación coas responsabilidades legais dos/das seus/súas propietarios/as xestores/as, así como as esixencias de capital.	IAEEB3.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e indica as esixencias de capital e responsabilidade propias de cada tipo.  IAEEB3.1.2. Identifica e enumera as administracións públicas implicadas na posta en marcha da empresa, e compila por vía telemática os principais documentos necesarios para a posta en funcionamento.  IAEEB3.1.3. Valora as tarefas de apoio, rexistro, control e fiscalización que realizan as autoridades no proceso de creación de empresas, e describe os trámites que se deben realizar.	- CMCCT - CSIEE  - CD - CMCCT - CSIEE  - CMCCT - CSC	3 clases  2 clases  2 clases

			IAEEB3.1.4. Selecciona a forma xurídica máis axeitada en cada caso segundo a actividade que se vaia desenvolver, o número de emprendedores/as, o alcance de responsabilidade que se vaia asumir, a complexidade organizativa, a dispoñibilidade financeira e a fiscalidade.	- CAA - CMCCT - CSIEE	3 clases
- b - f - g	B3.4. Fontes de financiamento das empresas: externas (bancos, axudas e subvencións e crowdfunding) e internas (accionistas, investidores/as e aplicación de beneficios). B3.5. Produtos financeiros e bancarios para pequenas e medianas empresas (PEME): comparación.	B3.2. Identificar as fontes de financiamento das empresas propias de cada forma xurídica, incluíndo as externas e internas, e valorar as máis axeitadas para cada tipo e momento no ciclo de vida da empresa.	IAEEB3.2.1. Determina os investimentos necesarios para a posta en marcha dunha empresa, e distingue as partidas relacionadas nun balance de situación. IAEEB3.2.2. Caracteriza de xeito básico as posibilidades de financiamento das empresas, diferenciando o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.	●CD ●CMCCT ●CSIEE  - CD - CMCCT - CSIEE	4 clases  4 clases
- b - f - g - l - ñ	B3.6. Planificación financeira das empresas. Estudo da viabilidade económica-financiera, ligándoa á previsión da evolución do sector e da economía nacional, así como da planificación financeira e fiscal. B3.7. Impostos que afectan ás empresas. Calendario fiscal.	B3.3. Recoñecer a necesidade de planificar o negocio das empresas, ligándoa á previsión da evolución do sector e da economía nacional, así como da planificación financeira e fiscal.	IAEEB3.3.1. Presenta un estudo de viabilidade económico-financiera a medio prazo do proxecto de empresa, aplicando condicións reais de produtos financeiros analizados e previsións de vendas, segundo un estudio do ámbito mediante unha aplicación informática tipo folla de cálculo, manexando razóns financeiras básicas. IAEEB3.3.2. Analiza os produtos financeiros máis axeitados de entre as entidades financeiras do ámbito para cada tipo de empresa, valorando o custo e o risco de cada un, e selecciona os máis axeitados para o proxecto de empresa. IAEEB3.3.3. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa actividade e a súa forma xurídica, sinala o funcionamento básico do IAE, IVE, IRPF e IS, e indica as principais diferenzas entre eles. IAEEB3.3.4. Valora a achega que supón a carga impositiva das empresas á riqueza nacional e ó sostemento das cargas do Estado.	●CAA ●CD ●CMCCT ●CSIEE  - CAA - CD - CMCCT - CSIEE  - CD - CMCCT - CSIEE  - CAA - CSC	5 clases  5 clases  4 clases  2 clases

## **4.1. TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS POR AVALIACIÓNS**

### 1ª AVALIACIÓN:

- Autonomía persoal, liderado e innovación.

### 2ª AVALIACIÓN:

- O proxecto de empresa

### 3ª AVALIACIÓN:

- Finanzas

## **4.2. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA**

- Distinguir as distintas habilidades da persoa emprendedora.
- Identificar as distintas formas xurídicas de empresa, así como as diversas responsabilidades ante as débedas sociais.
- Coñecer diversas formas de xeración de ideas.
- Explicar o proceso de maduración das ideas dun proxecto emprendedor.
- Coñecer os trámites de constitución dunha empresa.
- Diferenciar as diferentes obrigas da empresa ante as distintas administracións: mercantís, fiscais, sociais, etc.
- Explicar os mecanismos de inserción no mundo laboral (currículo, entrevista...).
- Identificar as distintas axudas existentes para os proxectos emprendedores.
- Describir a memoria do proxecto e máis a súa conclusión, diferenciando entre control, avaliación e propostas de mellora do proxecto.

## **5. METODOLOXÍA**

### **5.1. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA**

Traballar de maneira competencial na aula supón un cambio metodolóxico importante; o docente pasa a ser un xestor de coñecemento do alumnado e o alumno ou alumna adquire un maior grao de protagonismo. En concreto, na área de Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial, necesitamos adestrar de maneira sistemática os procedementos que conforman o andamiaxe da materia. A finalidade da área é adquirir coñecementos esenciais que se inclúen no currículo básico. O alumnado deberá desenvolver actitudes conducentes á reflexión e a análise sobre a importancia do mundo da empresa na actualidade, as súas vantaxes e as implicacións éticas que en ocasións se expón. Para iso, necesitamos un certo grao de adestramento individual e traballo reflexivo sobre procedementos básicos da materia: a reflexión crítica, a análise da realidade, o desenvolvemento de capacidades individuais, a argumentación en público ou a comunicación audiovisual.

Nalgúns aspectos da área, sobre todo naqueles que pretenden o adestramento sistemático de destrezas emprendedoras, o traballo en grupo colaborativo achega, ademais do adestramento de habilidades sociais básicas e o enriquecemento persoal desde a diversidade, unha ferramenta perfecta para discutir e profundar en contidos dese aspecto.

Doutra banda, cada estudante parte dunhas potencialidades que definen as súas intelixencias predominantes. Enriquecer as tarefas con actividades que se desenvolvan desde a teoría das intelixencias múltiples, facilita que todos os estudantes poidan chegar a comprender os contidos que pretendemos adquirir para o desenvolvemento dos obxectivos de aprendizaxe.

Na área de Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial é indispensable a vinculación a contextos reais, así como xerar posibilidades de aplicación dos contidos adquiridos. Para iso, as tarefas competenciais facilitan este aspecto, que se podería complementar con proxectos de aplicación dos contidos.

## **5.2. ADAPTACIÓN DA METODOLOXÍA A POSIBLES SITUACIÓNS DE SEMIPRESENCIALIDADE E NON PRESENCIALIDADE DERIVADAS DA INCIDENCIA DA COVID-19**

### **A) SITUACIÓN DE SEMIPRESENCIALIDADE**

Trátase dunha situación na que algúns alumnos do grupo non acoden presencialmente á aula por ter que manter corentena sanitaria. Neste caso, os alumnos que non poidan acudir á clase de xeito presencial poderán seguir diariamente a materia impartida a través da Aula Virtual. Na Aula Virtual indícarase cada día a teoría e exercicios traballados na aula física, así como as tarefas para facer na casa. Se é o caso, poranse tamén vídeos explicativos que axuden á comprensión da materia.

A Aula Virtual do instituto será a canle fundamental de comunicación a distancia entre alumnado e profesor. Empregarase habitualmente a Aula Virtual para que o profesor propoña as tarefas correspondentes, e como medio oficial para que os alumnos envíen ó profesor os traballos solicitados.

No caso de que esta situación se prolongase moito no tempo, traballaranse só as aprendizaxes consideradas imprescindibles da materia dese período e a temporalización poderá variar se fose necesario. Considéranse aprendizaxes imprescindibles para a adquisición das competencias clave as que figuran no apartado “Grao mínimo de consecución para superar a materia”. Son os mínimos esixibles para a superación da materia.

Prestarase especial atención ao alumnado con dificultades derivadas de problemas de conexión, sendo aplicables medidas de atención á diversidade que se poidan establecer nestes casos.

### **B) SITUACIÓN DE NON PRESENCIALIDADE**

Sería a situación na que ningún alumno/a asistise a clase a causa da situación

sanitaria. Nesta situación, empregarase tamén a Aula Virtual. Na mesma poñerase toda a toda a información para que o alumnado continúe co proceso de ensino-aprendizaxe: explicación da teoría da materia e exercicios a realizar, así como as súas solucións unha vez feitos os mesmos. Se é o caso, subíranse tamén vídeos explicativos que axuden á comprensión da materia. Tamén se poderán impartir clases telemáticas, de ser posible.

Utilizarase diariamente a Aula Virtual para que o profesor aporte a información necesaria, propoña as tarefas correspondentes, e como medio oficial para que os alumnos envíen ó profesor os traballos que se lles soliciten.

En situación de non presencialidade, traballarase só sobre as aprendizaxes imprescindibles da materia dese período, polo que a temporalización poderá modificarse de ser necesario. Considéranse aprendizaxes imprescindibles para a adquisición das competencias clave as que figuran no apartado “Grao mínimo de consecución para superar a materia”. Son os mínimos esixibles para a superación da materia.

Do mesmo xeito que na situación de semipresencialidade, prestarase especial atención ao alumnado con dificultades derivadas de problemas de conexión, sendo aplicables medidas de atención á diversidade que se poidan establecer nestes casos.

## 6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Como parte da metodoloxía proposta, utilizaranse unha serie de recursos didácticos:

- **Material impreso:** prestarase especial importancia a que estes materiais sexan comprensibles e acordes co nivel do alumnado. Empregaranse artigos, tanto de prensa xeral como especializada e seguirase o manual de McGraw-Hill.
- **Medios audiovisuais:** utilizaranse presentacións en Powerpoint para reforzar as explicacións. O vídeo tamén será un elemento de apoio para



reforzar as explicacións e detectar coñecementos previos.

- **Novas tecnoloxías:** faranse sesións na aula de informática onde os alumnos/as farán buscas de información necesaria e resolverán exercicios. Ademais, debido á situación sanitaria na que nos atopamos, utilizarase de xeito especial a Aula Virtual.

## 7. AVALIACIÓN

### 7.1. CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- Recoñecer a importancia do espírito emprendedor e valorar a súa achega á comunidade como xeradora de riqueza.

Pretende verificar que os alumnos e alumnas coñecen e valoran positivamente o importante papel económico desenvolvido polos emprendedores como axentes económicos e dinamizadores sociais que engaden valor e xeran riqueza á comunidade realizando unha tarefa que implica a asunción de riscos, anticipándose aos cambios e ás necesidades da sociedade.

- Describir as características básicas do emprendedor, diferenciando as calidades persoais, as habilidades sociais e as habilidades directivas.

Con este criterio búscase comprobar que os alumnos e as alumnas recoñecen cales son as principais habilidades presentes nos emprendedores, separando as tres dimensións da acción emprendedora (a individual, a social e a directiva) e que comprenden que a actitude emprendedora é unha actitude vital que serve para calquera proxecto en que se trate de conseguir obxectivos e resultados, nun proceso de mellora

constante.

- Descubrir e identificar as capacidades e potencialidades propias e as características do contorno sociolaboral, para establecer obxectivos persoais e profesionais de futuro.

Pretende valorar a capacidade do alumnado para actuar de forma autónoma e tomar decisións sobre o seu futuro profesional de acordo co seu autoconhecimento e as posibilidades da súa realidade socioeconómica, aproveitando o seu potencial persoal e as oportunidades do seu contorno.

- Precisar diversos procedementos para a xeración de ideas emprendedoras, así como distintos métodos para seleccionalas e facelas madurar.

Trátase de comprobar que os alumnos e alumnas asumen que existen técnicas específicas que axudan a desenvolver a creatividade e a detectar posibilidades mesmo en contextos pouco propicios, e que valoran positivamente os efectos do seu desenvolvemento. Comprobarase o desenvolvemento da proactividade como un xeito de actuar anticipándose aos problemas futuros, necesidades ou cambios, buscando detectar as oportunidades que ofrece o contorno.

- Identificar a importancia da planificación dos proxectos emprendedores, coñecer os elementos fundamentais que a integran e desenvolver proxectos e iniciativas persoais e profesionais.

Preténdese que os alumnos e alumnas demostren a importancia que ten a planificación para calquera tarefa, asumindo que, antes de poñerse a actuar, cómpre reflexionar facendo un labor de deseño que actúe como guía da actividade que se vai emprender. Asimesmo, comprobarase que o alumnado coñece cales son as partes fundamentais en que debe estruturarse calquera acción planificadora, que mostre hábitos de traballo individuais e cooperativos, asuma e responsabilícese das tarefas encomendadas mostrando actitudes de perseveranza, autonomía e espírito de equipo.

- Coñecer os trazos básicos das principais formas xurídicas de empresa e valorar especialmente os tipos de empresas de economía social.

Os alumnos e alumnas deben demostrar que recoñecen a importancia da forma xurídica dunha empresa e da súa elección, en que se diferencian unhas doutras incidindo especialmente no relativo ás diferenzas en materia de responsabilidade e de obrigas contraídas. Incidirase nas causas da especial valoración das empresas de economía social.

- Describir os principais trámites de constitución e cubrir algúns dos documentos relacionados, facendo especial fincapé nos dereitos e obrigas laborais e fiscais.

Verifícase que os alumnos e as alumnas coñecen os procedementos e documentos básicos de constitución e xestión dunha empresa ou asociación, incidindo na súa familiarización cos impresos e documentos relacionados co mundo laboral e fiscal (carta de presentación, currículo, instancia, nómina...), así como que son capaces de buscar e seleccionar información de forma obxectiva e crítica e de comunicala de forma razoada e correcta.

- Valorar a importancia dos procesos de avaliación e das reflexións finais tras a execución dos proxectos.

Trátase de comprobar que os alumnos e as alumnas tomaron conciencia da necesidade de control que todo proxecto implica, que as avaliacións teñen un dobre enfoque como comprobación e como medio de deteccións de erros e problemas co obxectivo final de mellorar.

- Utilizar as novas tecnoloxías da información e da comunicación como ferramentas de uso habitual e transmitir mensaxes escritas ou orais básicas nunha lingua estranxeira.

Verifícase que os alumnos e as alumnas seleccionan as novas tecnoloxías

axeitadas aos traballos que deben realizar e utilízanas con frecuencia e eficacia, ao mesmo tempo que asumen a realidade do mundo globalizado actual que esixe coñecer outras realidades culturais e económicas, o que nos obriga a interpretar e transmitir mensaxes básicas nunha lingua estranxeira.

## 7.2. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Utilizaranse os seguintes procedementos e instrumentos de avaliación:

1. **Observación:** permite recoller información durante a avaliación continua. Elaboraranse uns instrumentos que permitan rexistrar sistematicamente a información recollida como as listas de control, escalas de estimación, rexistro anecdótico.
2. **Revisión de actividades e traballos:** permite coñecer cómo o alumnado adquire e aplica os diferentes contidos traballados, así como as dificultades de aprendizaxe.
3. **Exames:** consiste en que o alumno/a demostre os coñecementos adquiridos a través da realización de diversas actividades ou preguntas.
4. **Diario:** permite recoller información máis significativa e resumir cómo evolucionaron os alumnos dende o inicio do curso, sinalando as dificultades e os logros, as orientacións de mellora aplicadas e os resultados obtidos ao final do curso.

## 7.3. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

A avaliación efectuarase a través de dous elementos: os exames de cada avaliación e os traballos, actividades e exercicios realizados ao longo da

avaliación.

A ponderación dos exames na nota de avaliación será do 60%. A ponderación dos traballos, actividades e exercicios será do 40%. No caso de non acadar unha avaliación positiva na avaliación realizarase unha proba de recuperación ao comezo da seguinte avaliación na que o alumno volverá a examinarse das probas non superadas.

No caso de que a media final resulte con decimais a nota será a correspondente á parte enteira da mesma.

Calquera copia ou intento de copia ou plaxio nas actividades suporá a nota dun cero en dita actividade. No caso de copiar nunha proba escrita terá un 0 en dita avaliación.

#### **7.4. PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR OS COÑECEMENTOS PREVIOS**

O profesorado recopilará nos primeiros días de clase, información sobre os coñecementos previos do alumnado e o grao de desenvolvemento das competencias clave, realizaranse probas, e tamén se terán en conta os datos recollidos durante o desenvolvemento das clases, exercicios feitos na clase e na casa.

O seu obxectivo é facilitar información sobre diversos aspectos do alumnado tales como o seu coñecemento acerca das destrezas propias da materia e a detección de alumnado con posibles dificultades de aprendizaxe ou con capacidades superiores a media do grupo. Dita información servirá ó profesor para programar as adaptacións necesarias, así como as actividades de reforzo ou ampliación se fose necesario.

## **7.5. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E MATERIAS PENDENTES**

Cando un alumno/a non supere unha avaliación, realizará unha proba escrita no inicio da avaliación seguinte, e no suposto que non se recupere terá que facer outro exame escrito ao final da terceira avaliación, onde se lle poderán formular preguntas sobre a materia que non houbera superado. Entenderase que para aprobar estas probas escritas, terá que facer un mínimo de 5 sobre 10 que será a puntuación máxima de cada unha delas. Estas probas poderán realizarse por avaliacións independentes no caso de que sexa necesario recuperar una ou duas, ou un examen final para recuperar todo o curso.

Non hai alumnado coa materia pendente de cursos anteriores.

## **7.6. PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN E CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN ANTE POSIBLES SITUACIÓNS DE SEMIPRESENCIALIDADE E NON PRESENCIALIDADE DERIVADAS DA INCIDENCIA DA COVID-19**

### **A) SITUACIÓN DE SEMIPRESENCIALIDADE**

Trátase dunha situación na que algúns alumnos do grupo non acoden presencialmente á aula por ter que manter corentena sanitaria.

Para avaliar o traballo diario do alumnado que non poida acudir á clase a causa da situación sanitaria, o profesor pedirá que o alumno envíe a través da Aula Virtual un arquivo que amose que realizou as tarefas correspondentes.

Para preguntas orais, o profesor/a poderá citar por videoconferencia ós seus alumnos en un horario acordado previamente.

As probas escritas realizaranse nas clases presenciais, pero se algún alumno non pode asistir por causa xustificada a unha ou a varias probas escritas presenciais, o

profesor decidirá en cada caso, o tipo de probas ou tarefas que deberá realizar. O profesor poderá optar polas que considere mais axeitadas (realización dunha nova proba escrita presencial no momento en que sexa posible, realizar unha proba telemática, realizar unha proba escrita final global da avaliación ou realizar a proba recuperatoria da avaliación), buscando sempre, na medida do posible, a mellor valoración obxectiva dos coñecementos do alumnado.

## **B) SITUACIÓN DE NON PRESENCIALIDADE**

Sería a situación na que ningún alumno/a asistise a clase a causa da situación sanitaria.

Para comprobar o seguimento diario do traballo do alumnado e para a avaliación continua o profesor pedirá que os alumnos/as envíen a través da Aula Virtual os arquivos que amosen que realizaron as tarefas correspondentes. De ser o caso, empregarase tamén a observación directa nas clases telemáticas (respostas e explicacións do alumnado a preguntas orais).

Para a avaliación en situación de non presencialidade, as porcentaxes asignadas a exames, así como a traballos, actividade e exercicios, pode variar respecto ás asignadas en situación presencial e semipresencial. O profesor valorará e decidirá o peso outorgado a cada parte.

De ser estritamente necesario poderase substituír unha proba presencial por probas telemáticas (probas escritas realizadas telematicamente, cuestionarios online, entrega de tarefas de tempo limitado), aínda que se priorizarán as probas escritas presenciais da materia impartida tan pronto como sexa posible.

Para a cualificación dunha avaliación na que se realizaran probas escritas presenciais e probas telemáticas, o peso correspondente a cada proba variará en función da cantidade de materia que se avaliara de xeito presencial e non presencial. O profesor determinará en cada caso o peso correspondente a cada proba para a media das probas da avaliación.

En función da duración da situación e do contido académico afectado, o profesor decidirá o tipo de probas e tarefas, e o peso outorgado ás mesmas dentro da avaliación correspondente, para avaliar e cualificar de forma obxectiva ó alumnado. O profesor poderá optar polas que considere mais axeitadas (realización de probas

escritas presenciais no momento en que sexa posible, realización de probas escritas telemáticas con tempo limitado para a súa entrega, realización de tarefas que poden estar acompañadas de cuestións orais, realización de probas telemáticas tipo cuestionario), buscando sempre, na medida do posible, a mellor valoración obxectiva dos coñecementos do alumnado.

## **8. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**

As necesidades educativas específicas son de natureza distinta; algunhas maniféstanse de forma temporal ou transitoria, mentres que outras son permanentes. Ademais, a súa orixe pode atribuírse a diversas causas:

- As asociadas a condicións escolares, familiares, socioculturais, económicas, etc., de orde eminentemente social.
- As que están vinculadas a problemas e retrasos no desenvolvemento e na aprendizaxe.
- A inmigración.

Os ámbitos da diversidade son, fundamentalmente:

- Capacidade para aprender. As actividades educativas que se formulen sitúanse entre o que xa saben facer os alumnos/as de maneira autónoma e o que son capaces de facer coa axuda do profesor ou dos seus compañeiros/as.
- Motivacións. Cómpre que os contidos que se ofrezan ós alumnos/as posúan significado lóxico e lles resulten funcionais.
- Interese.
- Estilos de aprendizaxe. É preciso saber se o alumno/a, en función da súa forma de aprender é: reflexivo ou impulsivo, sintético ou analítico.



Asemade cómpre coñecer:

- a) A modalidade sensorial preferente, é dicir, que os seus coñecementos sexan percibidos - de modo principal - auditiva ou visualmente.
- b) Nivel de atención á tarefa segundo o tempo que sexan capaces de manterse atentos no traballo, adicarlle moito tempo ininterrompido ou necesitar frecuentes descansos.
- c) Tipo de reforzo máis adecuado. Uns continuamente, outros nunca, outros intermitentemente, con posibilidades de agrupamentos para o reforzo, dependendo dos casos.

O docente debe axustar a axuda pedagóxica ás diferentes necesidades a través de:

- **Metodoloxías diversas**, que se poden introducir nas formas de enfocar ou presentar determinados contidos ou actividades como consecuencia dos distintos graos de coñecementos previos detectados nos alumnos/as, ou ante a existencia de diferentes graos de autonomía, ou pola identificación de dificultades en procesos anteriores.
- **Propostas de actividades diferenciadas**, adaptadas ás necesidades e ás motivacións do alumnado. De manifestarse algunha dificultade para traballar determinados contidos, debe axustarse o grao de complexidade da actividade e os requerimentos da tarefa ás súas posibilidades. Prepararanse contidos complementarios ou de ampliación para aqueles alumnos/as que sexan capaces de avanzar con máis rapidez.
- **Materiais didácticos non homoxéneos**. Os materiais deben ofrecer una ampla gama de actividades didácticas que respondan ós distintos graos de aprendizaxe.
- **Agrupamentos flexibles e ritmos distintos**. A organización en grupos de traballo flexibles no seo do grupo básico permite que o alumnado poida situarse en diferentes tarefas, propor actividades de reforzo ou profundización e adaptar o ritmo de introdución de novos contidos.

Igualmente, estas medidas de atención á diversidade, nomeadamente as 3 primeiras, tamén serán tidas en conta nas actividades de recuperación.

## 9. TRATAMENTO DE ELEMENTOS TRANSVERSAIS

Na presente programación tivéronse en conta os temas transversais. Estes temas transversais son temas da vida diaria do alumnado e aparecen nalgúñas ocasións de forma explícita e outras de forma implícita. Nesta programación, tíveronse en conta diferentes temas transversais:

- **Educación ambiental** para sensibilizar aos alumnos/as á ecoloxía e desenvolver actitudes positivas para protexer o medioambiente.
- **Educación para a paz** para preconizar o diálogo coa finalidade de resolver os conflitos entre individuos ou grupos sociais. O alumno/a debe aprender a comunicar desenvolvendo actitudes de tolerancia e solidariedade.
- **Educación do consumidor** para que o alumno/a aprenda a consumir de maneira razoada, evitando malgastar e facer compras inútiles.
- **Educación para a igualdade de oportunidades de ambos os sexos** co fin de non marxinar ao sexo feminino.
- **Educación moral e cívica** para desenvolver os valores humanos. Promóvese esta educación intercultural a partir do respecto cara aos demais. O profesor ten que despertar o interese dos alumnos/as cara a outras culturas para que comprendan as diferenzas e se enriquezan desta realidade.

## 10. CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LECTOR

A lectura axuda a desenvolver persoas con máis recursos, máis reflexivas, máis razoables e con maior espírito crítico, persoas capaces de entender o mundo actual e de adaptarse aos cambios que están por chegar. Todos os días o alumnado ten que enfrontarse a textos, con diferentes graos de dificultade e con

vocabulario económico, que necesitan comprender para poder asimilar os conceptos neles expostos e finalmente acadar os obxectivos das materias. A metodoloxía empregada para a docencia destas materias inclúe a lectura dalgún texto que amplíe ou matice a información contida no libro de texto.

A lectura practícase de forma cotiá na aula, partindo do propio libro de texto ou dos apuntes que o profesorado lles achega. Na aula tamén traballamos con artigos de prensa diaria, de revistas económicas, textos legais, páxinas web ou blogs con comentarios e explicacións interesantes e sinxelas sobre a actualidade económica.

Esta materia contribúe ao fomento da lectura das seguintes formas:

- Busca de información e lectura de textos sobre acontecementos e persoas relacionadas coa materia ao longo da historia.
- Valoración se a información dada por un texto é fiable, atendendo ás unidades de medida que se mencionan.
- Comprensión do enunciado dun problema a partir da análise de cada unha das partes do texto e a identificación dos aspectos máis relevantes, comprobación da coherencia da solución co problema proposto.
- Entender un texto co fin de poder resumir e analizar a súa información.
- Análise dos aspectos máis destacables dos gráficos a partir de exemplos tomados dos medios de comunicación e de informacións relacionadas co ámbito económico e empresarial.

Na biblioteca do centro atópanse diferentes libros sobre a empresa e o emprendemento e o profesorado do departamento animará ao alumnado a lectura dos mesmos.

## **11. CONTRIBUCIÓN A PLAN TICs**

- Utilización de ferramentas tecnolóxicas para facilitar os cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estadístico.

- Realización de operación combinadas coa calculadora, adaptándose ás características da máquina.
- Utilización da calculadora como ferramenta que facilita os cálculos.
- Utilización da calculadora como axuda nos cálculos matemáticos con números decimais e fraccións.
- Utilización da calculadora en situacións de proporcionalidade e porcentaxes.
- Utilización de programas informáticos como axuda na resolución de problemas variados.
- Emprego do computador para buscar información en Internet útil.
- Utilización das tecnoloxías da información e da comunicación como instrumento básico de estudo.

## **12. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES**

- Lectura e comentarios das novas económicas que aparezan diariamente nos medios de comunicación.
- Charlas sobre emprendemento e cooperativismo, se a situación sanitaria o permite.

## **13. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN E DA PRÁCTICA DOCENTE**

Será necesario avaliar a programación para determinar a súa adecuación ás características dos alumnos/as, adecuación dos obxectivos, temporalización e secuenciación, co obxecto de introducir modificacións para melloralas. Este proceso desenvólvese permanentemente, para ir axustando as posibles deficiencias que se poidan detectar.

Para determinar se o desenvolvemento das clases e das actividades propostas para que o alumnado alcance os obxectivos planificados resultaron eficaces e adecuados, levarase a cabo unha avaliación a partir de:

- Os resultados da avaliación da aprendizaxe do alumnado.
- A propia avaliación feita polo alumnado dos materiais, actividades...
- Opinións do alumnado trimestralmente sobre o que aprenderon, o que máis lle gustou ou que lle resultou máis difícil.

Para avaliar a programación o Departamento ten previsto facer:

- Memoria final da programación anual cos obxectivos logrados, cumprimento da programación, modificacións introducidas durante o curso en relación coa programación didáctica, propostas de mellora para a programación didáctica do próximo curso e análise dos resultados da avaliación final do alumnado.
- Enquisas para cada materia con modelos semellantes aos recollidos no Anexo.

